

באמונתך - שלח תש"פ

הכרת ערך האדם בעצמו

כל יהודי מאמין ומבין שהקב"ה נתן לו כוחות ויכולות לפעול ולעשות כאן בעולם המעשה. כל אחד מאיתנו שואף להצליח בחיים, אך לא תמיד אנו יודעים להבחין בין השתדלות להצלחה, לפעמים תולים את ההצלחות בהשתדלות או בהעדר השתדלות ואז נוחלים אי אלו אכזבות, ולעיתים אף נפגע - ולו במעט - הערך והדימוי העצמי של האדם כלפי עצמו.

דימוי עצמי כולל מגוון גדול של היבטים ותחומי חיים, ואין ספק ששורשי העניין מושתתים על יסודות האמונה.

אך ננסה לתת מבט נכון יותר על תחום הדימוי העצמי והבנת הערך הייחודי של כל אחד, ובאמצעות זאת יוכל כל אדם לחיות את חייו בהתאם, לחשוב ולבחור, ולהרגיש שהערך הזה בא לידי ביטוי בכל פעולה שהוא עושה, במישור הכללי והפרטי.

תשאיר את הספק כאן - ולך!!!

כל ילד יודע את המסופר על אנשי סדום, שברוע ליבם היו מתאכזרים לאורחים, קוצצים את רגלי אדם ארוך ומנסים למתוח ולהאריך את רגלי הקצר וכדומה. אם ישאלו אותנו, היכן יש היום בעולם ארץ הדומה לסדום בחוקיה ומעשיה, לא נדע לומר.

אולם בשוויצריה, יש חוקים נוקשים שלא מרשים לאנשים מבחוץ לקבל אזרחות קבועה. והסיבה לכך היא, שהם אינם רוצים שיתיישבו במדינתם עוד ועוד אנשים, ו"יבזבזו" להם את משאבי הארץ שלהם. הואיל וכך, הם לא נותנים אישור לשהות בארצם אלא רק לזמן מועט, ולאחר מכן מגרשים בכוח את מי שנשאר. [ואם תשאלו, מדוע אם כן הם נותנים אישור לתיירים לשהות מעט זמן? התירוץ הוא שהם רוצים רווחים, יש להם אינטרס שהתיירים יקנו אצלם מזון וכל מיני חפצים, וישאירו אצלם את הכסף שלהם, ואחר כך, כשנגמר להם הכסף, הם מגרשים אותם.

למדנו:

- לא בהכרח השקט, היופי, והשלווה, הם הערובה להצלחות.
- אפשר לטעות לתקופה מסוימת מהאוויר הצח והנקי, להתפעל לזמן קצר מהשקט והפסטורליות, להתרשם מהשלווה והרוגע השוררים במקומות כאלו, אך לטווח ארוך אין הדבר מעיד על מתכון לחיים טובים ומאושרים....

וקל וחומר ובודאי שאין הדבר מעיד על טוב ליבם של יושבי המקום שכביכול חפצים להעניק הרגשה טובה לאותם אלו השוהים ומתארחים במקום.

לאחר הקדמה קצרה, ננסה לגעת בנקודה תפיסתית מהותית מאוד השייכת לעולם הדימוי והערך העצמי של האדם כלפי עצמו.

וכדלהלן:

"וכן היינו בעיניהם"

בפרשתנו, פרשת 'שלח לך', אנו מתוודעים למעשה המרגלים, ומשם נוכל לשאוב את מוסר ההשכל ולהפיק לקחים לנושא בו אנו עוסקים.

"ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם" (יג, לג).

המרגלים, בשובם מתור הארץ, מתארים את שראו עיניהם. הם חזו בנפילים וענקים אשר גודלם היה עצום ורב עד כדי ש"ונהי בעינינו כחגבים", הם חשו את עצמם כמו חגבים לידם, אך לא זו בלבד, המרגלים אף הביעו את הרגשת הענקים כלפיהם וטענו שגם בעיניהם היו נראים הם כחגבים - "וכן היינו בעיניהם!" רצונם היה להוסיף לזרוע פחד ואימה בלב העם ולכן הוסיפו נופך לדבריהם כדי להסביר מדוע יש להימנע מלהיכנס לארץ, שכן בנסיבות כאלו הדבר ברור מי יהיה בצד המנצח ומי בצד השני...

אך כאן הבן שואל, וכי המרגלים בוחני כליות ולב? מהיכן להם הידיעה שכך הם נראו בעיני הענקים??

הבאה ממקום של פחיתות וחוסר הכרה בחלק האלוקי שבו, ואין ספק שהדבר יוביל לכך שגם האחרים יחשיבוהו כך.

הערכה עצמית נקבעת ע"י איך שהאדם מרגיש כלפי הערך שלו עצמו. כל אחד מאיתנו הוא יחיד ומיוחד במינו, עם סגולות וכישורים ייחודיים לו. הבעיה היא שאנחנו מאפשרים לאחרים לקחת מאיתנו את הערך העצמי או לקבוע אותו. אנחנו "מרשים" לאנשים סביבנו להחליט עבורנו מי אנחנו, מה יש לנו, וקובעים אם אני בעל ערך או חסר משמעות.

יסוד גדול הוא בכוחות נפש האדם!

האדם נמדד ונאמד לפי מה שהוא מכיר ומעריך בערך עצמו! כשיבין שבאמת יש בו כוחות, גדלות ורוממות, שניתנו לו מהבורא יתברך, שנפח בו נשמת חיים, או אז ישכיל להבין ולראות ששום מכשול לא יוכל לעמוד כנגדו.

יהושע וכלב - עשויים ללא חת

וזהו שאמרו יהושע וכלב:

"אך בה' אל תמרודו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, סר צילם מעליהם וה' איתנו אל תיראום" (יד, י).

ופירש רש"י שם: "נאכלם כלחם".

על אותם אלו שמפניהם חששו המרגלים ורעדו מגודלם, עליהם אמרו יהושע וכלב "נאכלם כלחם"!

הייתכן?!

אלא בסיס הדברים אחד הוא. יהושע וכלב היו נאמנים ודבקים בציווי ה', הם האמינו בביטחון מוחלט שאם זו הארץ המיועדת והמובטחת לנו, אין שום דבר שיכול לעכב או להפריע, ואף הענקים האלו לא יוכלו לנו, הם ייאכלו על ידינו כלחם, בבחינת "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

יחסו של האדם כלפי עצמו תלוי בגודל אמונתו

ואפשר שלזה התכוון השפת אמת'. הכל תלוי בערך שהאדם מעריך ומחשיב את עצמו בעיני עצמו, כאשר הוא יודע שהוא פועל נכון, אל לו להביא בחשבון מה יאמרו עליו או מה יחשבו סביבתו, אדרבה, מחשבה זו היא הגורמת לו דימוי עצמי נמוך, שברוב המקרים הוא שקרי, שכן אף המרגלים - שהיו גדולים וענקי הרוח - בכל זאת הגיעו למצב של הוצאת דיבת הארץ רעה מחמת הערכת עצמם שלא כפי הערך

לכאורה, טענתם היתה מבוססת על סמך מה ששמעו מפי הענקים עצמם. וכמו שרש"י מציין את דברי חז"ל: "שמענו אומרים זה לזה, נמלים יש בכרמים כאנשים", (סוטה לה, א).

אמנם, במדרש אנו מוצאים משמעות אחרת לדברים:

"אמרו 'ונהי בעינינו כחגבים'. אמר הקב"ה: ויתרתי עליהם (לא הייתי מקפיד עליהם כל כך אם בעיני עצמם היו כחגבים, כיון שאמרו את הרגשתם האישית). אלא 'וכן היינו בעיניהם', יודעים הייתם מה עשיתי איתכם לעיניהם? מי יאמר שלא הייתם בעיניהם כמלאכים? מה גרמתם לעצמכם, במספר הימים אשר תרתם את הארץ', לא דיים כך אלא שלא נכנסו לארץ" (מדרש רבה טז, יא).

מתוך דברי המדרש עולה כי היתה תביעה על המרגלים על האופן בו תיארו את תחושות הענקים כלפיהם, שכן היה להם לראות את יד ה' בדבר, להבין שהקב"ה עושה עמהם חסד ומראה אותם כמלאכים בעיניהם, ולכן לא נגעו בהם לרעה.

הסבר זה עומד בסתירה לדברי הגמרא הנ"ל.

הרגשת שפלות או רוממות - תלוי בעבודת האדם!

הקושיא שמצריכה עיון היא, האם לפי דברי המדרש היה זה שקר גמור לומר 'וכן היינו בעיניהם' בזמן שיתכן שנראו הם בעיניהם כמלאכים, או שמא היה להם לשתוק ולא לנחש כיצד היו נראים?

ה'שפת אמת' עמד על עיקרי הדברים ונביאם בלשונו:

"בפסוק 'כי לחמנו הם'. דאיתא ברש"י 'וכן היינו בעיניהם', שהיו אומרים 'נמלים יש בכרמים', ובמדרש איתא החטא שלהם כי מי הגיד להם, שמא היו אצלם כמלאכים, ע"ש. אבל הכל אמת, כי ע"י שהיו שפלים בעצמם כחגבים - לכן כן היו בעיניהם, כי הכל תלוי בעבודת האדם".

הטו אזנכם ושמעו!!

הכל אמת!

המרגלים העריכו ואמדו את עצמם כחגבים, היה פשוט וברור להם כשמש שהם נראים כך, וזה בעצם היה הגורם למחשבה האומרת שכך הם נראים גם בעיני האחרים.

לפי הערכת האדם את עצמו כך יעריכוהו אחרים

אם רואה האדם עצמו כקטן ושפל, הוא סובל מנחיתות ומדימוי עצמי נמוך, אין זו ענווה טהורה ורצויה, אלא שפלות

אולם כאמור התורה מלמדת בזה יסוד גדול בנפש האדם: שני אנשים יכולים לראות אותו מראה, אולם כל אחד רואה עולם שונה לחלוטין. כפתגם הרווח: "בחלון עומדים שניים, זה רואה בוץ וזה רואה שמיים". הדבר תלוי במיקוד המבט. יש מי שמחפש לראות את השלילי שבכל מצב ובכל אירוע. רע לו עם עצמו, ולכן הוא רואה את הרע בכל העולם. אדם כזה – חייו אינם חיים, משום שלא די לו בתחושותיו הפנימיות הקשות המציקות לו תדיר משום החסרונות שלו עצמו, הוא סובל גם מראיית הרע שלדעתו שורר בכל סובביו ומכריו, הוא ביקורתי כלפי כולם, וגורם בכך לכל אוהביו להתרחק ממנו, שהרי מי ירצה לשהות בחברת אדם שרואה רק רע?

לעומתו, יש הרואה תמיד את הטוב שבעולם, רואה את החיובי שבזולת, דן לכף זכות ומפרש לטובה כל מאורע וכל מעשה שאפשר לפרשו לטובה. מאיר הוא פנים לכל אחד מתוך אהבה, וממילא כולם חבריו ואוהביו, וחייו טובים ומאושרים.

אולם מאחר וטבע האדם להיות מושפע מהאווירה שסביבו ולהיות חלק מהזרם החברתי, לפיכך חזרה התורה וציינה לשבח את יהושע וכלב, כדי להדגיש שעל אף שהיו שניהם "מן התרים את הארץ", לא נסחפו אחר הרוב השלילי, אלא הלכו נגד הזרם ודיברו בשבחה של הארץ, נגד דבריהם של כל עשרת המרגלים האחרים.

טוב עין הוא יבורך

אך כיצד יזכה האדם להיות בעל עין טובה?

ראשית, יחנך את עצמו לחפש את האמת ואת הנכון והטוב בעיני ה', כפי שגילה דעתו בתורתו, ולא ירשה לעצמו לנהל את חייו על פי אינטרסים אישיים המשחדים את ראייתו. גם יבחר לשהות תמיד בין חברים טובים שיהוו דוגמא עבורו ליראת שמים ולמידות טובות. ואם נאלץ הוא על כורחו ונגד רצונו לשהות בחברה שלילית, וממש אנוס הוא להיות שם, יידע כי קרן אור הניח לו הקב"ה באשר הוא שם, כדי לסייע לו לשמור על עצמו, וישתמש בכוחה הגדול של התפילה, לבקש מה' יתברך לסייעו שלא ייגרר אחריהם.

הנה יהושע בן נון, שהיה תלמידו של משה, קיבל ברכה מיוחדת מרבו ותוספת אות לשמו, כדי להיות מוגן מהיסחפות אחר החברה הרעה של המרגלים, כמו שאמרו בגמרא (סוטה לד, ב) על הכתוב (במדבר יג, טז): "ויקרא

האמיתי שיש ליהודי המאמין והדבוק בהבטחת הקב"ה להאמין, לגודל מדרגתם, כמובן.

והיה מי שאמר משפט חכם בהגדרת הדימוי העצמי הנפוץ של האדם כלפי עצמו:

"אתה לא מי שאתה חושב שאתה. אתה לא מי שאחרים חושבים שאתה. אתה מי שאתה חושב שאחרים חושבים שאתה..."

על כל אחד מוטלת החובה להתבונן בעצמו ולהכיר בערכו וחשיבותו, לפי מה שהוא באמת, ולא לתת לכל מיני השפעות צדדיות ונגיעות לחלחל בתוכו ולהובילו למצב שהוא מוריד בערכו הפנימי הנכון.

זהו שברו של מקרא - "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם" - כיון שכך הערכנו את עצמנו - לכן היינו בעיניהם!!

ערים גדולות ובצורות - טוב או לא טוב!!!

כאשר חזרו מתור הארץ, טענו המרגלים: "אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאוד" וכו' (יג, כח).

וביאר הרמב"ן שם: "והנה אמרו לו שהארץ שמנה וגם זבת חלב ודבש והפרי טוב, אבל אי אפשר לבוא אליהם, כי עז העם והערים בצורות גדולות מאוד וגם ילידי הענק ראינו שם".

אלא שלעומתם, יהושע וכלב טענו בדיוק ההיפך, אם הם כל כך חזקים – הענקים הללו, מה הצורך שיש להם בחומות כל כך גדולות ובצורות? ממי הם בדיוק מפחדים? אלא ודאי שעל אף כל הגודל שלהם, מכל מקום בליבם וברוחם הם פחדנים, ואם כן ודאי שנצליח לנצח אותם!

האחד רואה בוץ והאחר רואה שמיים! האמנם!?

כאשר יהושע בן נון וכלב בן יפונה שמעו את דבריהם של המרגלים בגנות ארץ ישראל, הם קרעו את בגדיהם וזעקו: "טובה הארץ מאוד מאוד", בהמשך ניסו לשכנע את העם שלא להתפתות לדברי הדיבה ששמעו. אך כאשר התורה מספרת על כך, היא מוסיפה מילים הנראות כמיותרות: "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה 'מן התרים את הארץ', קרעו בגדיהם ויאמרו" וגו'.

לשם מה ציינה התורה את העובדה שיהושע וכלב היו "מן התרים את הארץ", הלא הדבר ידוע, כאשר שמם כבר הופיע ברשימת שמות המרגלים בתחילת הפרשה?

מה הם הרגשותיו ורגשותיו, אופיו ותכונותיו ועוד, ולפי זה ניתן להכיר ולעמוד על אישיותו - ואף ניתן לעזור לו - בדרכים ואופנים שונים.

יסוד הדברים מעל לכל ספק שייך לעולם הערכים של האדם ולדימוי והערך העצמי שלו כלפי עצמו, הכרת מעלותיו ותכונותיו, וללא ספק ככל שימלא את כרסו, דעתו וליבו, נפשו ונשמתו בערכים של תורה ויראת ה' ומידות טובות, כך יראה את העולם שסביבו באור אחר, באור חיובי וטוב יותר.

להכיר בערך עצמו

מסופר על החוזה מלובלין שהתאספו סביבו חצר גדולה של חסידים והיו מסתופפים בצילו, ראה זאת רבה של לובלין, הגאון רבי עזריאל הורביץ, המכונה "ראש הברזל" על שם חריפותו, ופנה אל החוזה בשאלה: הרי כבודו מודה בעצמו שאין בו תורה ולא מעשים טובים, אם כן למה יתנהג ברבנות, כרבם של אלפי חסידים?? השיבו החוזה כי אכן הם משחרים לפתחו בטעות ואין לו מה לעשות.

'אתן לך עצה', השיבו רבי עזריאל, 'כשיבואו בשבת לשמוע דרשתך, תצהיר קבל עם ועדה את האמת, שאתה כלי ריק, ואין בך לא תורה ולא מעשים טובים, ועל ידי כך יתרחקו ממך'.

בשבת, בשעת הסעודה, אכן קם החוזה מלובלין ואמר דברים אלה לפני קהל החסידים, הצהיר בפרהסיא שהוא כלי ריק ואין בו לא תורה ולא חכמה, לא עצה ולא תבונה. שמעו חסידיו והפיצו ברבים את ענוותנותו של רבם, ולשבת הבאה הצטרפו עוד עשרות לשורות חסידיו.

לאחר זמן פגש רבי עזריאל את החוזה ושאלו אם עשה כדבריו, השיב לו החוזה בחיוב, אולם סיפר לו כי העצה הועילה להיפך, 'במקום להתמעט', אמר, 'התרבו המתדפקים על דלתי'... אמר לו הרב: עכשיו אשיאך עצה אחרת, בשבת, כשיתאספו החסידים, תאמר להם שאתה אחד מעמודי התורה, שיראת חטאו קודמת לחכמתו וכו', ומפני גאוותך יפרשו ממך. החוזה מיאן להישמע לעצה הפעם, באומר כי את זאת אינו יכול לעשות, 'אמנם הדיוט אני ופחות שבפחותים', טען, 'אולם שקרן אינני!!!'

ענווה פסולה - עצת היצר!

אסור לאדם לרמות את עצמו כדי להפחית בערכו, זו ענווה פסולה שאינה במקומה, עצת היצר לטורדו מדרך ה', עליו להישמר ולשמור את דרכיו מלתת דריסת רגל לאותו יצר

משה להושע בן נון יהושע", שאמר לו - יה יושיעך מעצת מרגלים".

אך מאין קיבל כלב בן יפונה את הכח לעמוד כנגד כולם ולבחור בטוב שראה אצל יהושע? מהתפילה שהתפלל על קברי האבות בחברון מיד כשהגיע לשם עם שאר המרגלים, לאחר שראה והבין להיכן הרוח נושבת מצידם, ומה בדעתם לומר כאשר יחזרו לעם ישראל. כמובא בגמרא שם: "שפירש כלב מעצת מרגלים, והלך והשתטח על קברי אבות, אמר להן: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים".

ומכאן מוסר השכל כפול ומכופל.

האחד, "דג חי - שוחה גם נגד הזרם", כאשר הוא יודע היכן נמצא הטוב. **והשני**, עשה לך רב ממנו תלמד תורה, וברכתו תלווה אותך תמיד. **השלישי**, התחבר לחבר טוב, ותהיה טוב. **והרביעי**, השתמש בכוח התפילה לקבל עזרה על-טבעית מבורא העולם שבידו הכל. ואף על פי שיראת שמים אינה בידי שמים, אלא הבחירה נתונה בידי האדם כדי שיבחר בטוב ויקבל שכר, אולם עצם התפילה על יראת שמים מהווה כבר בחירת האדם בטוב, והבא ליטהר מסייעין אותו (שבת קד, א).

אכן יסוד הדברים הוא כאשר ביארנו, שהאדם רואה ומתרגם דברים לפי האופן והמקום, הרוח והעניין הפנימי שלו עצמו.

בעולם הפסיכולוגיה קיים מבדק הנקרא "מבחן כתמי הדיו של רורשאך", (או בשמו המקוצר "מבחן רורשאך"), זהו מבחן השלכה שמיועד להערכה פסיכולוגית של מאפייני אישיות ותפקודים חשיבתיים ורגשיים של האדם.

המבחן כולל עשרה כרטיסים, שעל כל אחד מהם מודפס כתם דיו סימטרי. חמישה מן הכתמים מודפסים בגווני אפור ושחור בלבד, שניים מהם כוללים גם כתמים אדומים, ושלושה הם צבעוניים. הבוחן מציג לנבדק כל כרטיס לפי הסדר, ומבקש ממנו לענות על השאלה "כמו מה זה נראה לך"? תגובותיו נרשמות על ידי הבוחן. השלב השני הוא שלב התחקיר - הנבדק מתבקש להסביר ולהבהיר כל תגובה שאמר בשלב הראשון.

האמת היא, שבכתמים האלו אין שום ציור או תמונה, אלא שלפי חוקי תורת הנפש ידוע שהטמון בליבו ונפשו של האדם הוא אשר משתקף כלפי חוץ, ואת זה הוא בעצם רואה, לפי תוצאות המבחן מגלים בעצם מה מסתתר בנבכי לב הנבחן,

ולכאורה, אם ענווה גדולה היתה בו, הכיצד זה הקפיד עליהם עד כדי כך?

אולם, הוא שאמרנו, ענווה – כן, אך לא כזו הגורמת לאיבוד כל ערך עצמי, לא כזו המביאה בעקבותיה לזלזול וחוסר הכרה במעלותיו, זוהי ענווה פסולה, רק ענווה ושפלות יחד עם ההכרה בערך עצמו – היא ורק היא הענווה הראויה!!

אדם רואה מה שהוא רוצה לראות!

ומעתה אפשר להוסיף ולבאר בעומק הדברים שבאמת אין סתירה בין דברי הגמרא על כך ששמעו המרגלים את הענקים אומרים 'נמלים מהלכים בכרמים', לבין דברי המדרש התמה "מי יאמר שלא הייתם בעיניהם כמלאכים"?

בתחילה הבינו המרגלים, לפי ערכם שלהם כלפי עצמם שהם כחגבים בעיני הענקים, ומכיון שתפיסה זו היתה קבועה במבט על עצמם הם אף הבינו שכך הענקים רואים אותם, ולכן כאשר שמעו את הענקים מדברים ביניהם, הם רק חשבו שהענקים מתארים אותם כנמלים, למרות שבאמת במציאות הביטוי הזה לא יצא מפיהם, המרגלים, בדעתם ובדמיונם הבינו כך, כי אדם רואה מה שהוא רוצה לראות ושומע מה שהוא רוצה לשמוע.

ונייסד את הדברים מדברי רבותינו ז"ל.

הגמרא (גיטין מה, א) מספרת על רב עיליש שנתפס לבית האסורים בעלילת שוא. באחד הימים נזדמן לו שישב עמו בתא האסירים אדם מלומד ומשכיל שהיה בקי בשפת הציפורים. לפתע הופיע עורב מאי שם וקרא, שאל רב עיליש את אותו מלומד לפרש קריאת העורב, והלה ענה לו כי העורב אומר "עיליש ברח". רב עיליש לא שת ליבו לכך ולא התלהב מהדברים, הוא טען: עורב דרכו לשקר, איני סומך עליו. בין כך ובין כך הגיעה יונה לחלון והמתה, שאל אותו שוב: 'מה היא אומרת? אמר לו: "גם היא אומרת, עיליש ברח, עיליש ברח". הפעם לא זלזל רב עיליש בקריאה ואמר לעצמו: כנסת ישראל נמשלה כיונה, כנראה שזה זמן שבו מתרחש לי נס. הוא הרגיש שהשעה משחקת לו וכנראה שהזמן מסוגל לבריחה ללא סיכון להיתפס, ואכן ברח!

נטיית הלב – היא הקובעת!

האחרונים נחלקו, האם רב עיליש ידע גם הוא את שיחת העופות או לא?

הרע המנסה להפילו ברשתו באיצטלא מזוייפת של גאווה כביכול. כשיבוא אליו היצר, יזכיר לו את דברי הסבא מקלם שאמר:

השקרן – גרוע מן הגזלן ומן הגזלן.

ואף ביאר דבריו: הגנב נרתע מאור היום, הגזלן חושש מהתקהלות של רבים, ואילו השקרן, משקר ביום ובלילה, ביחיד וברבים, ואינו פוחד.

ענווה שהיא – גאווה!

לנגד עינינו יעמדו נועם אמריו של בעל ה'פלא יועץ' (ערך שפלות) שהיטיב להנחותנו:

"ומי שהוא מורה שפלות גדול וענווה יתירה הרבה יותר מן הצורך לפי מה שהוא אדם, בשם ענווה פסולה ייקרא, ויאמרו עליו שאין זו אלא יוהרא, שרוצה להראות העמים שלמות מידותיו, שהוא שלם בכל, כלום חסר אלא ענווה, הרי ענווה, נמצא שאין זה ענווה אלא גאווה".

מדעים! בדיוק ההיפך, אין זו ענוה אלא...גאווה!!!

משה רבינו היה העניו הגדול ביותר שעליו העיד הכתוב "והאיש משה עניו מכל האדם", ובכל זאת, ענוותנותו לא נפגעה, ליבו לא גבה, גם כאשר הוא עצמו כתב זאת בתורה. אין מידת הענווה משמשת חסרון הכרת ערך עצמי, אלא כל תפקידה התבטלות וכניעה בפני הבורא, ייעודה הוא להתבטל גם כלפי אחרים, 'ונפשי כעפר לכל תהיה', אחר הכרת ערך עצמו. מידת הענווה שלא במקומה – בכוחה להרוס את עמל האדם!

ענווה – כן, איבוד ערך עצמי – לא!

הכרת האדם בערך עצמו באופן הראוי רק גורמת לו שידע כי מוטלת עליו חובות נוספות, בניגוד לבעל הגאווה, המרגיש שבגלל המעלות בהם ניחן מגיע לו.

שלשה ענוותנים הם, ואלו הם: אבא (רבן שמעון בן גמליאל), ובני בתירה ויונתן בן שאול. (בבא מציעא פד, ב).

ומאידך, הגמרא (הוריות יג, ב) מספרת, שבזמן שרבי מאיר ורבי נתן ביקשו לפגוע בכבוד הנשיאות של רשב"ג, הוא הקפיד עליהם, ועונשם היה שמאז ואילך כאשר הביאו שמועות בשמם בבית המדרש, לא הזכירו את שמם במפורש, אלא נקבע שמו של רבי מאיר כ"אחרים", ושמו של רבי נתן כ"יש אומרים".

אדם שדימויו העצמי נמוך, עשוי להציב לעצמו יעדים נמוכים מיכולותיו הממשיות, בעוד שאדם עם דימוי עצמי גבוה יעז לממש את מלוא הפוטנציאל שלו.

קבלת המחמאה תלויה כיצד רואה אני את עצמי

מה יסוד חילוק התגובות שבין בני אדם אשר חלקם דוחים מחמאות או ממעיטים בגודל המחמאה שהחמאנו להם, לבין כאלו שכאשר מקבלים מחמאה מקבלים אותה ומוודים עליה. ללא ספק שהדבר תלוי בתחושת האדם ובהערכתו כלפי עצמו, בתפיסותיו וברגשותיו כאחד, וזו ללא ספק נקודת הפתיחה המרכזית המהווה את היחס שהוא נותן ממילא למה שנאמר ע"י אחרים כלפיו.

הערכה עצמית נמוכה, התייחסות שלילית של אדם כלפי עצמו ותחושה תמידית שגם האחרים תמיד רואים בו את התכונות השליליות, עשויה לגרום קושי בקבלת החלטות, חוסר אמון בעצמו והתעסקות יתר בתגובות הסובבים אותו.

דימוי עצמי נמוך וריצוי האחרים בדרך כלל הולכים ביחד. לכן, השינוי מתחיל בראש ובראשונה כשאנחנו מפסיקים לנסות לרצות את כל הסובב אותנו. הניסיון להשביע את רצונם של אחרים ולהניח את דעתם, גובה מאיתנו מחיר יקר, כי למעשה הדבר מעייף ומתיש.

בשלב הראשון עלינו לזהות את הפחד והחשש שמנהל אותנו רק מהמחשבה שאולי מישהו לא יהיה מרוצה מאיתנו, מאוכזב מפעולותינו, או יותר גרוע, יכעס עלינו... כשההתעסקות באחרים תפסיק לרדוף אותנו, או אז נוכל להתחיל להתפנות להקשיב למה שבאמת אנחנו רוצים וחושבים!

כאשר אדם מרגיש חסר ערך, הוא עוסק בריצוי האחרים בכדי להוכיח כל הזמן שהוא טוב ומועיל, לשם כך הוא זקוק לאישורים מהחברה הסובבת אותו, והואיל וכך, כאשר מפרגנים לו הוא דוחה - או מנסה לדחות - את הפרגון, לעיתים הוא אף יעניק פרשנויות מסוימות שאינן נכונות למה שנאמר כלפיו, הגם שכוונת האומר באמת היתה לשבח ולומר לו את מעלותיו. פעמים רבות הוא גם ינמך את עצמו ואת אמירות השבח המופנים כלפיו, על אף שהוא מצפה מאוד למחמאה, ובתוך תוכו בוער בקרבו הרצון לשמוע מחמאות וקומפלימנטים, דברי שבח ועידוד.

לעומת זאת, אדם שמרגיש טוב עם עצמו, יודע שיש בו הרבה טוב אפילו אם אינו מושלם, וכאשר יאמרו לו מילה טובה או

הגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס שם מביא את דברי הערוך שהוכיח מכאן שרב עיליש אכן ידע שיחת העופות, והשיגו בסדר הדורות שבסוגיא כאן משמע בהיפוך, עיי"ש. ובאמת, היאך כתב הערוך להוכיח שרב עיליש ידע שפת העופות, הרי בגמרא מסופר שרק ההוא גברא (הגוי) ידע ולא הוא!?

אמנם, הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ביאר שהוכחת הערוך היא פשוטה, הדבר מובן מדוע רב עיליש לא סמך על העורב, כי טבעו לשקר, אבל איך סמך על הגוי? וכי הגוי עצמו הגון ונאמן יותר מהעורב? ואם כך מה לי עורב מה לי יונה? הרי הגוי שקרן, ואיך סמך עליו רב עיליש בפעם השניה בבוא היונה!?

מכאן, כתב הגר"ח, הוכיח הערוך שרב עיליש ידע את שפת העופות, רק כיון שידע בעצמו שהוא כביכול נוגע בדבר, בסתר ליבו הוא רוצה ומייחל לשמוע את המילה "תברח", כי זו תקוותו, שאיפתו ומגמתו, לכן שאלתו את הגוי היתה בעצם אם הוא שומע נכון, האמנם אוזניו אינן מטעות אותו, האם לא מעורב כאן רצון פנימי ושיקולים אישיים.

ממילא מובנים דברי הערוך וראייתו נכונה, ומוכרחים לומר כי רב עיליש ידע את שפת העופות, וכמבואר.

וזהו היסוד אותו דלה הגר"ח מהמעשה הנ"ל - כל אדם רואה בכל עניין את מה שהוא עצמו רוצה לראות, הוא רואה לנגד עיניו את רצונו האישי, ובמקום שיש נגיעה אישית - שום הוכחה לא מועילה!!!

למדנו, שכאשר אדם רואה או שומע דבר, פעמים רבות הוא מפרש אותו לפי מבטו האישי, על פי תכונותיו וערכיו הפנימיים, תכונות נפשו, ואף ערך דימויו העצמי שלו כלפי עצמו.

כך פירשו המרגלים את מבט הענקים עליהם, עד כדי כך שדימו בנפשם ששומעים הם את הדו-שיח בין הענקים שבו הם מתארים אותם כ"נמלים".

לעיתים קיים פער בין הדימוי העצמי לאופן בו הסביבה תופסת אותנו, אך פעמים רבות הדימוי העצמי מקרין כלפי חוץ ומשפיע על תפיסת הסביבה: אדם שמעביר מסר גלוי או סמוי לפיו הוא פחות ערך, לא ראוי, חסר יכולות וכדומה - יגרום גם לסביבה החיצונית לראותו באור זה.

היתה נתונה עליו כל הזמן, וכאשר הגיעה הבשורה מיד הבין ש'אבא' נפטר... כי כל מעייניו נתונים לו.

אכן, אדם שומע את הדברים לפי הרגשותיו ואחיותו בנושא.

נקודה נוספת הקשורה לנקודת מבטו של האדם כלפי דברים שהוא רואה, עד כדי שינוי קוטבי ממש בפרשנות בין הרואים, התלויה בנפשו של האדם, מצינו בשורש החילוק שיש בין "עין רעה" ל"עין טובה" וכדלהלן:

מבט מעצב מציאות

"עין רעה" מופיעה בהלכה בשני מובנים שונים. הראשון שבהם הוא בתחום המאוד מעשי – ההלכה מכירה ביכולתו של אדם להשפיע על האחר בעזרת עין רעה. חז"ל קבעו כי "אסור לאדם לעמוד בשדה חברו בשעה שהיא עומדת בקמותיה" (בבא בתרא ב, ב), וחלק מהראשונים מבארים שמדובר בנזק ממשי: "שלא יזיקנו בעין רעה" (רש"י). בשל כך, יכול אדם לכפות את חברו לבנות גדר גבוהה עשרה טפחים ובכך למנוע מבט מתמיד על גינתו.

אמנם, הרמב"ם (שו"ת פאר הדור סימן קכא) נקט להלכה שאין צורך בכותל בין גינה לגינה, והנימוק של עין רעה פעילה בוודאי שלא נראה לו כנימוק הלכתי. בתשובתו לרבני לונל הוא מסביר שאין מעמד הלכתי ממשי לעין הרעה הזאת, והשיקולים לכפיית בניית גדר מבוססים על צמצום יכולת השימוש ופגיעה בפרטיות ("היזק ראייה") ולא על נזק ממשי, אמנם מידת חסידות היא שלא יסתכל אדם בעין הרע על שדה חברו אבל אין בכח הראייה להזיק.

מאוחר יותר אנו מוצאים הלכות שונות הנובעות מהימנעות מעין רעה ממשית: בשו"ע מובא "יכולים לקרות לתורה שני אחים זה אחר זה, והבן אחר האב, ואין מניחים אלא בשביל עין הרע. הגה: ואפילו אם אחד הוא השביעי ואחד הוא המפטיר לא יקראו השני בשמו משום עין הרע" (אורח חיים קמא, ו). ופסק המשנה ברורה (שם ס"ק יט) שאיסור זה נותר על כנו גם אם הם אומרים שאינם מקפידים על עין הרע.

חשוב להדגיש כי זו לא הסיבה היחידה המובאת בדברי הקדמונים ביחס למנהג זה, ויש התולים זאת בכך שהם פסולים לעדות זה על זה, שכן הם קרובים, ובשל כך מרחיקים את העליות. אולם, כאמור, השולחן ערוך הביא זאת מדין של עין הרע, ויש עוד הלכות הנובעות ממנהגים המתחשבים בעין הרע, כגון שני חתנים שמברכים עליהם

דברי שבח, הוא יידע לקבל זאת, לעמוד ולומר תודה, זהו כח הקבלה של עצמי אל תוך עצמי ממקום של אמירת האחר כלפיי, ויש בזה עומק למתבונן.

הערכה וקבלה עצמית הם מאפייני אישיות בריאה. לכל אחד מאיתנו יש חסרונות או מגרעות, אך רוב בני האדם מעריכים את עצמם למרות הכל, כמובן תוך כדי ניסיון לשיפור והתייעלות בתחומים החסרים. כל זה אל מול אדם שסובל מדימוי עצמי נמוך, שלא יצליח ליהנות מהישגים והצלחות, ויחוש שהם לא באמת משקפים את המציאות, ובנוסף הוא עשוי להימנע ממצבים העלולים להסתיים בכישלון, רק כדי לא להיפגע מאחרים.

למסקנה, ההערכה העצמית הנמוכה תגרום לפגיעה ניכרת באיכות החיים שלו.

(והדברים ארוכים ועמוקים ולא נכתב כאן אלא המקצת שבמקצת).

נסענו להלוויה אך ראינו את "הנפטר" בוכה...

לא תמיד מה שאתה שומע, זה מה שבאמת אמרו לך, לפעמים קורה שאתה שומע משפט שנראה לך ששמעת אותו, אפילו שלא אמרו לך כלל, אך מן הסתם יש סיבה מדוע אתה שומע כך.

ונסביר את הדברים. אך נקדים במעשה הבא, שהייתי עד לו:

יהודי חשוב קיבל טלפון ובו הודיעו לו שפלוני נפטר. אותו פלוני היה ידידו הקרוב מזה שנים רבות. ידיד בלב ונפש. בני משפחתו של היהודי, שידעו עד כמה הקשר בינו לבין הנפטר היה הדוק ועמוק, קיבלו את הבשורה בצער רב והחליטו לנסוע עמו צפונה להלוויית ידידו הקרוב...

אלא שכאשר הגיעו למקום, לתדהמתם לא היה גבול כשגילו שהידיד ש"נפטר" בעצם חי וקיים, ולא זו בלבד אלא שהוא עומד על הפודיום ומספיד בבכי את הנפטר המוטל לפניו...

לאחר מספר רגעים הובנה הטעות...

לא הידיד נפטר, אלא אביו... איש כשר וישר שזכה לשיבה טובה. מהיכן נבעה הטעות? כאשר התקשרו להודיע לו על הפטירה, אמר לו הנכד: "סבא נפטר", ואילו הוא שמע: "אבא נפטר"...

אם ננסה לבדוק לעומק, מדוע אירעה הטעות? למה הוא שמע 'אבא' ולא 'סבא'? כיון שהידיד היה קרוב לליבו, הוא דאג לשלמו, וכל הזמן חשב והתפלל עליו, מכיון שכך, דעתו

שתרועת מלך בו, שהוא שוכן לבדו ואינו נכנס בחשבון הגויים, שאין בו אוון ועמל וכדומה. זהו המבט האלוקי על עם ישראל, וזה מה שבלעם נאלץ לומר נגד רצונו. אפשר ללמוד מדברים אלה מה הוא רוצה לומר, שכן הקב"ה הפך לנו את הקללה לברכה. הוא כנראה התכוון לומר שמדובר בעם של עבדים, ערב רב שנמלט מאדונו, בלי צבא מנוסה ובלי שלטון, ושאינו בו את הכוח והעוצמה לרשת את הארץ.

כאמור, המציאות אינה אובייקטיבית. לעולם מבט על המציאות הוא מעין מיזוג בין העובדות ובין עיני המתבונן. הרבה מזה תלוי לא רק בדברים שניתנים למדידה ולנוסחה כללית, כי אם בהכרעה הפנימית האנושית.

חז"ל הדריכו אותנו להסתכל בעין טובה על המציאות. אף שלא ביארו באופן ממוקד מפני מה זהו המבט הנכון, ומדוע בחר אברהם אבינו להיות בעל עין טובה, אנו מסוגלים לשער מה הם מקורות היניקה של מבט זה. הוא נובע מאמונה עמוקה בטוב, ובכך שביסודו של דבר עשה ה' את האדם ישר וטוב, הוא נובע מהכרה כי בשל העובדה שכל מבט אינו רק מבט פרשני אלא הוא גם מבט יוצר – טוב לו לאדם ליצור את הטוב ואת האהוב, מאשר להיות מי שמביט בעין רעה על המציאות ומטפח את העוינות לה, ובעיקר – העין הטובה היא תכונת נפש פנימית, שגם אם אין סיבה מציאותית לדבוק בה, יש לה השפעה ניכרת על העולם הרוחני פנימה, ועל הטוב שהיא יוצרת לאדם עצמו.

פרצוף משונה – דעות קוטביות

להמחשת הדברים ביסוד האמור, על כך שאדם רואה את אשר רוצה הוא לראות לפי דעות קדומות ועוד דברים אשר קיימים בעולמו, נביא את המעשה הבא:

יהודי אחד רצה לחדד נקודה זו אצלו וכשהגיע ידידו לבקרו הודיע לו בהתרגשות: בחדר הסמוך יושב אדם עילוי שלא ראית דוגמתו מעולם, על דרך הכלל לא ניתן לראותו, אך היום התמזל מזלך והוא נמצא בחדר הסמוך, ואם תרצה – תוכל לראותו לרגע אחד. נכנס אותו אדם לחדר וראה אדם יושב בצורה מוזרה, ראשו שמוט הצידה וידיו קמוצות. כשיצא, הביע את התרשמותו והתפעלותו מהדמות הנדירה אשר ראה בהתרגשות גדולה.

לאחר מספר דקות הגיע חבר נוסף, ונאמר לו ע"י אותו יהודי בנימת צער שישנו יהודי אשר למרבה הצער הגיע לשיגעון גדול אשר קשה לתארו במילים, מצבו ומראהו קשה מנשוא,

פעם אחת שבע ברכות וכדומה, וגם שם יש נימוקים נוספים, כמו איסור לערבב שמחה בשמחה וכדומה.

ניתן אפוא לקבוע כי ההתייחסות לעין הרעה כאל דבר מזיק ממש, שיש להתחשב בו בניסוח הלכות שונות, נדחה על ידי חלק מהראשונים, וגם אלה שקיבלו אותו, עשו זאת בעניינים שאינם מרכזיים בהלכה.

המהר"ל ב'נתיבות עולם' (נתיב עין טוב, א) כותב "כי נחשב מי שהוא רע עין לגודל רוע הפועל הוא כמו שפיכת דמים", ומוסיף: "ידוע כי עין הרע יש בו כח אשוי שורף ומקבל האדם היזק מן המזיק אשר יש לו כח אשוי שורף, כי העין הזה שורף כמו האש שהוא שורף". גם החזון איש (חושן משפט, בבא בתרא, ליקוטים, סימן כא, עמ' רנה) כתב שכח עין הרע הוא "מסודות הבריאה, כי האדם במחשבתו מניע גורמים נסתרים בעולם המעשה, ומחשבתו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחורבן של גשמים מוצקים. ומכל מקום הכל בידי שמים, וכל שלא נגזר עליו בדין שמים לאובדן, הדבר ניצל. אבל כשנגזר הדבר לאבד, מתגלגל הדבר לפעמים ע"י שימת עין תמהון על הדבר, ועל ידי זה הוא כלה". והוסיף: "וייתכן דכל שהאדם במעלה יתירה, כל סגולותיו ובחינותיו יתירות, ועינו יותר פועלת".

על רקע זה בולט המשקל הגדול של המאבק בעין הרעה בעולם המידות. עין רעה היא מידה שרבי אליעזר מציין כדרך שעל האדם להתרחק ממנה (אבות ב, ט). רבי יהושע אומר כי עין רעה היא אחת המידות שמוציאות את האדם מן העולם (אבות ב, יא), במסגרת עיסוק המשנה בדרכים שונות לתת צדקה היא קובעת: "ארבע מידות בנותני צדקה: הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים – עינו רעה בשל אחרים, יתנו אחרים והוא לא יתן – עינו רעה בשל" (אבות ה, יג), וכדומה.

אך בעיקר מיוחדת העין הרעה למידתו של בלעם הרשע, המנוגדת למבט עינו של אברהם אבינו ע"ה: "כל מי שיש בידו שלושה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלושה דברים אחרים – מתלמידיו של בלעם הרשע: עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה – מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה – מתלמידיו של בלעם הרשע" (אבות ה, יט).

אפיונו של בלעם הרשע כבעל העין הרעה מאפשר לנו להבין טוב יותר מהי הדרך הישרה שצריך לדבוק בה. אפשר היה להסתכל על עם ישראל בשתי דרכים. דרך אחת היא הדרך שבה כפה הקב"ה את בלעם לומר: עם שאוהליו מסודרים,

רעה חולה היא אצלנו שכאשר אנו מתעסקים בצדדי השלמות של גדולינו, הננו מתעסקים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים, מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות והנסיגות לאחור, שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע, משל אחד מני אלף. ודי לנבון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל.

התוצאה מזה היא שנער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תסיסה, מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות, הרי הוא דומה בעיניו כבלתי "שתול בבית השם". שלפי דמיונות של נער זה להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלוות הנפש על נאות דשא של מי מנוחות וליהנות מיצרו הטוב כדרך שצדיקים נהנים מזיו השכינה שעטרותיהם בראשיהם במסיבת גן-עדן. ולאידך גיסא, לא להיות מורגז מסערת היצר, על דרך הכתוב של "במתים חפשי".

אבל דע לך, חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלווה של היצר הטוב, אלא דווקא מלחמתו של היצר הטוב. ומכתבך היקר הנלכב מעיד כמאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר הטוב. בודאי שהינך נכשל ועומד להיות נכשל, באנגלית יש משפט שאומר: להפסיד בקרב ולנצח במלחמה.

אין בזה משום פתיחת פה לשטן ובכמה מערכות תיפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשֵׁר הניצחון על ראשך והטרף החד מפרפר בין שיניך. החכם מכל אדם אמר "שבע יפול צדיק וקם", והטיפשים חושבים כי כוונתו בדרך רבותא. אע"פ ששבע יפול צדיק מכל מקום הוא קם. **אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה"שבע נפילות" שלו.** וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאוד. טוב זה יצר טוב. מאוד זה יצר הרע.

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבבי, ולוחש באוזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי אודות המצוות ומעשים טובים שלך, הייתי אומר שקיבלתי ממך **מכתב טוב**. עכשיו שמכתבך מספר לי על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הנני אומר שקבלתי ממך **מכתב טוב מאוד**. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול, בבקשה ממך, אל תצייר לעצמך גדולים

ובמקרה הוא נמצא בחדר הסמוך, ואפשר לראות אותו לרגע קט.

נכנס החבר לחדר, הביט בדמות ויצא בבהלה מהחדר, כולו נחרד ונרעש, כאשר הוא ממלמל לעצמו, כמה נורא, עד היכן אדם יכול להגיע, ה' ירחם.

נמצינו למדים:

אותה תמונה, אותו מחזה ממש, עם שתי פרשנויות, שכל אחת מהם שונה בתכלית מהקצה אל הקצה ממש.

דעה קדומה הנצרכת בתודעתנו, יוצרת מציאות של פרשנות, של מראה עיניים, גם באופן שהיא רחוקה מהמציאות כרחוק מזרח ממערב ממש.

מכה קטנה לילד – דעות קוטביות

סיפר לי ידיד שפעם הלך ברחוב עם בנו הקטן. באמצע הדרך החל הילד להשתובב עד שקצרה נפשו של האב עד שהוכרח לעצור ולתת לו מכה קטנה ביד. כשרצה להתקדם, ניגש אליו אחד העוברים ושבים ואמר לו בנימה של ביקורת שהוא לא מבין את זה, מדוע להכות ילד?

אלא שלאחר רגע ניגש אליו אדם אחר ואמר לו: כל הכבוד, ילד צריך לדעת גבולות...

הנה דוגמא נוספת למצב אחד עם דעות שונות ופרשנויות מנוגדות.

היסוד הנלמד הוא אחד:

אדם מתרגם דברים לפי מבט עיניו, השקפתו, ותפיסתו כלפי העולם וכלפי עצמו.

מול כל הכישלונות – מכתב חיזוק מהגאון רבי

יצחק הוטנר

ישנו מכתב מפעים נשלח ע"י מרן הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל לבחור מתמודד, וללא ספק יש הרבה מה ללמוד מהנכתב בו, במבט נכון ואמיתי על החיים בכלל, ועל חיי הבחורות בפרט.

וכדלהלן:

אהובי חביבי, שלום וברכה!

מכתבך הגיעי לידי. ודברייך הגיעו ללבבי. דע לך חביבי כי עצם מכתבך מתנגד הוא לכל התיאורים הנמצאים בו. והנני בזה להסביר לך תוכן משפט זה.

נ.ב. עכשיו הינך מבין את המשפט הראשון של המכתב, כי מכתבך מתנגד לכל התיאורים הנמצאים בו.

אחרי שקראת את המכתב בעיון מומלץ לקרוא אותו שוב, שורה שורה...

כעת ננסה יחד ללמוד קצת יותר לעומק את האמור במכתב המפעים.

כשנופלים – צריך לקום מיד!

איציק היה ילד חלש אופי כבן שמונה. חבריו בני כיתתו, שקלטו את הדבר, נהגו לפגוע בו לעיתים קרובות. הם ראו בו את 'הכבשה השחורה' (ביטוי המשמש לתיאור אדם חריג בחברה בה הוא נמצא, ואת היחס אליו), והיו מאשימים אותו בכל מחדל ומתייחסים אליו בזלזול. איציק המסכן לא ידע איך להתגונן, וספג הכל בלית ברירה ובעל כורחו.

באחד הימים הגיע הבית כשלחיי סמוקות ועיניו זולגות דמעות...

"מה קרה??" שאלוהו הוריו, שהבינו כי הפעם מדובר במשהו חריג.

לאחר שנירגע מעט, הצליח לספר כשבקולו נשמע העצב: "שיחקנו בכדור... אבל הפעם... הפעם אני הייתי הכדור עצמו..." ייבב הילד המסכן.

הוריו ההמומים הבינו שהפעם זה כבר עבר כל גבול, המקרה הזה מחייב אותם לשנות כיוון. הם דנו בדרכים שונות לחזק את בטחונו העצמי, והחליטו לשלוח אותו לסדנה בה יסבירו לו על התגוננות עצמית.

הם מצאו מדריך מעולה, וביקשו ממנו ללמד את הילד דרכי התגוננות.

איציק הלך ללמוד, ולאחר שלושה חודשים הוזמנו ההורים להיזכר במו עיניהם בהתקדמותו.

המורה בקש להדגים מה איציק יודע, והוא בקש ממנו לעלות לבמה.

בשלב זה דחף אותו המדריך, איציק נפל וקם חזרה. דחיפה נוספת, איציק נפל שוב, ולאחר זמן קצר קם. כך קרה פעם אחר פעם, וההורים הנסערים, שבתחילה חשבו שזה מקרה, ועוד מעט הילד מחזיר מלחמה שעה, כבר לא היו מסוגלים לשתוק. "האם בשביל זה שילמנו במיטב כספנו? שאלו בטרוניה, "איך אפשר לראות שהילד נופל פעם אחר פעם?"

שהם ויצרם הטוב בבחינת חד הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדלותם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והנמוכות. ובזמן שהינך מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הינך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלמה שאתה רוצה בה. דווקא באותם המקומות שהינך מוצא בעצמך את הירידות הכי מרובות, דווקא באותם המקומות עומד הינך להיות כלי להצטיינות של כבוד שמים.

אינך רוצה לגנוב את דעתי, שאחשוב עליך שהינך נמצא בקו הטוב בעוד הינך כך וכך, ועוד כך, ושבע פעמים כך. ואני מה לי לכל השבע פעמים הללו. בשבילי עובדת היסוד היא שבמשך החורף שעבר רכשת לך ידיעה הגונה בהלכות נזקי ממון. חזרת כמה פעמים על המסכת שלמדת. לא תכחיש את זה. זו העובדה המכריעה. בעובדה זו גנוז סוד הניצחון במאבק היצרים שלך.

הינך כותב "לעולם לא אשכח הרצון שהיה בי להצליח ולעלות מחיל אל חיל, אבל חבל כבר אבדה תקוותי", אינני יודע כיצד אתה מעיז פנים להכחיש מציאות חיה? האם לא עלית מחיל אל חיל מאותו זמן שנכנסת לבית המדרש?! אם מוצא אתה בעצמך שיצרך הרע מתגבר עליך, הינך חושב בטיפשותך ובתמימותך שכבר אבדה תקוותך. דברייך פשוט מביאים לידי גיחוך. משתתף אני בסבלך הרע, אבל הסבל הזה הוא הרחם של הגדלות. ראיתי את פניך בשעת עיון בהלכה. ראיתי את פניך בשעת הקשבה לשעורים. ראיתי את פניך בליל שביעי של פסח. האותיות החרותות על פניך בשעות הנ"ל הן אותיות של "סוף הכבוד לבוא". אין שביל הכבוד מתפתל דרך מישור, שביל הכבוד מסתובב כנחש עלי דרך, וכשפיפון עלי אורח. ארסו של נחש בקרבך? – הוא ישופך עקב ואתה תשופנו ראש.

מצאתי לנכון להציע לך דברים הללו בכתב. הכוונה היא לתת יכולת להזדקק להם מדי פעם בפעם. מובן מאליה שמפאת זה לא הכוונה אלא להקלה כללית. ובנוגע לנקודות פרטיות, בזה יפה כוח הדבור החי פנים אל פנים.

אתה הוא השתול בבית השם!

בהשתתפות בסבלך, בביטחון בניצחונך

בתפילה להצלחתך

יצחק.

משל למה הדבר דומה? לפעמים מראים לתלמידים ניסוי מעבדה מעניינים, תופעות בלתי צפויות שמתרחשות בחומרים שונים כאשר מחממים או מקררים אותם, או כאשר מוסיפים להם חומרים מסוימים.

והנה, אחד התלמידים שנוכח בשיעור כזה שואל את המורה: איך הצליחו החוקרים לדעת בדיוק באילו חומרים להשתמש ואלו להוסיף, מה כדאי לחמם ומה לקרר וכן הלאה?

עונה לו המורה בגילוי לב: החוקרים ערכו ניסויים רבים, אבל רובם ככולם לא העלו תוצאות... לנו מספרים רק על הניסויים שהניבו תוצאות בעלות משמעות... יתכן שמתוך אלף ניסויים, היו תשע מאות תשעים ותשע ניסיונות סרק, ורק ניסוי אחד מוצלח שתועד ופורסם...

לאדם מן השורה נדמה, כי גדולי ישראל נולדו כך. הסיפורים מתארים כי "כבר משחר ילדותו ניבאו לו הכל גדולות ונצורות, התגלו אצלו מידות תרומיות וכישורי התמדה שאינם בנמצא..."

הכוונה אמנם טובה ורצויה, אך בלי משים היא עלולה לגרום נזק, ובמקום לדרבן – היא מייאשת. ילדים ובני נוער שקוראים את הדברים, חשים כי תהום נפערת ביניהם לבין אותם צדיקים, פער שאינו ניתן לגישור...

דומה כי ההיפך הוא הנכון: אמנם ראו עליהם גדולות ונצורות, אך רובם ככולם נולדו עם נתונים רגילים, הם חוו ניסיונות וקשיים, התמודדו בגבורה ויכלו להם. היו מגדולי ישראל שהתמודדו עם בעיות שונות, החל מקשיים פיזיים כמו כובד שמיעה או ראייה, דרך לקויות למידה וקשיי תפיסה, וכלה בקשיים סביבתיים וחיצוניים, כמו עיתות מלחמה, יתמות, שכול, עוני ומצוקות שונות. ובכל זאת הם התמודדו, התאמצו, מצאו דרכים לעקוף את הקשיים ובנו את עצמם על הצד הטוב ביותר, כמאמר הפתגם: "מה שלא מחסל אותך – מחשל אותך!"

מטעם של "מרירות" לטעם של "מתיקות"

מספר הרה"ק בעל 'שומר אמונים' (מאמר האמונה פ"ו): "בדידי הוה עובדא, בימי נעורי, שנפלו עליי ניסיונות גדולים וחשכה נוראה עד שלא יכולתי ליקח ספר בידי, כי טעמתי טעם מרור מאוד בכל דיבור, ונפשי היתה קשה עלי מרוב מרירות וחשכות וניסיונות מכל צד... וכך היה במשך איזה זמן, ומרוב מרירות לבבי בכיתי הרבה לה', ולא מצאתי שום עזר ותרופה, עד שפעם אחת הלכתי על קבר איזה גאון וצדיק

המדריך חייך והסביר להורים: "וכי חשבתם שתוך שלושה חדשים הוא יהיה מסוגל לנצח אותי? זו תמימות ונאיביות... אבל דבר אחד הצלחתי ללמד את איציק היקר: עד היום הוא היה נופל ונשאר על הקרקע, והנה הצלחתי ללמד אותו שאם הוא נופל – עליו לקום מיד!"...

תכונה חשובה – התמודדות

מי מאיתנו לא היה רוצה ומיחל לזכות בהצלחות בלבד, בחיים של עונג המתנהלים על מי מנוחות? נראה לנו שהטוב ביותר היה אילו הכל היה מסתדר על הצד הטוב ביותר, כך היינו יכולים להיות פנויים לעבודת ה' מתוך יישוב הדעת, רוגע ושלווה...

ומה לגבי הצרות והקשיים? נדמה לנו שהם מיותרים, באים להעיב על חיינו, לשם מה מתרגשות עלינו בעיות והתמודדויות חדשים לבקרים? וכי לא מוטב היה בלעדיהם???

אך המציאות שונה, היא נראית לפעמים 'אכזרית' וצובעת את החלומות שלנו בצבעים קודרים. כל אחד נתקל בחייו בכישלונות, נפילות ואף נסיגות לאחור. אבל חשוב לדעת, כי אחת התכונות החשובות ביותר בחיים, תכונה שמהווה בסיס למידת השמחה – היא יכולת ההתמודדות עם כישלונות.

הכישלון לכשעצמו אינו אירוע נורא, להיפך, יש בו מעלות שלפעמים אף גוברות על יתרונותיה של ההצלחה, שעלולה לסנוור את עיני האדם. חז"ל אמרו (גיטין מג, א): "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם", הכישלון הוא הלקח החזק ביותר, ויש האומרים כי הוא המורה הטוב ביותר של האדם.

הבעיה מתחילה כאשר באופן טבעי הכישלון עלול לגרום בעקבותיו ייאוש, ובדרך כלל ידו של היצר הרע בוחשת בקדרה הזו.

999 ניסיונות סרק

לפעמים יש צעירים ששואפים לעלות ולהתעלות בעבודת ה' יתברך, אך כשהם קוראים ושומעים סיפורים ועדויות על המעלות הנשגבות שאליהן הגיעו גדולי ישראל וצדיקי הדורות – תוקפת אותם חלישות הדעת, והייאוש אורב לפתחם, באומרם בליבם: "איפה אנחנו ואיפה הם..." נראה להם שאותם צדיקים חיו בעולם אחר, ולהם עצמם אין כל סיכוי להגיע לקרסוליהם אפילו...

אשר עשה והנה טוב מאוד' (בראשית א, לא) – 'טוב' זה יצר טוב, 'מאוד' זה יצר הרע" (ב"ר ט, ז). עכ"ל.

ללמדנו, שאין שום הצלחה בלי כישלון שמקדים אותה ובא לפניה. **שום דבר אינו בא בקלות!**

הדרך להצלחה עובר בכישלון

כך הוא טבעו של עולם, כך ברא הקב"ה את עולמו והתווה את הדרך כבר מששת ימי בראשית: שהצלחה לא תגיע בקלות, שדברים יבואו בקושי ובעמל, כי רק כך יש להם ערך אמיתי. לכישלון יש מטרה, אין זה 'מקרה' שיש כאן קושי. נושא זה עמוק ורחב, ודורש הסבר ארוך אשר אין כאן מקומו, אך עלינו לזכור שכך לימדנו רבותינו.

ממילא היכישלון' זוכה כאן בהגדרה חדשה. לא עוד כישלון מרגיז שמוטב כי לא היה מגיע, אלא להפך, כישלון שהוא חלק אינטגרלי מהתהליך הטבעי של התקדמות והצלחה, חלק שאי אפשר בלעדיו, כפי שמחדש הרב הוטנר:

"מהות הקימה של הצדיק - היא דרך השבע נפילות שלו".

ממילא, השתנתה ההגדרה לקשיי החיים: הינפילה' כבר אינה נפילה. היא פשוט חלק מההתקדמות. את מה שראינו עד עתה כנפילה, כמעידה, ככישלון וכנסיגה לאחור – רואים פתאום באור אחר, כי הוא מוגדר מעכשיו כחוליה בתהליך של גדילה והצלחה, חוליה שאי אפשר בלעדיה....

המסקנה המתבקשת היא שאסור להתייאש, כי הייאוש בא מפני ריבוי הכישלונות, והרי אלו נועדו כדי שיתגבר כמיטב היכולת שבידו.

משל ידוע מסופר על אדם שהיה לו חמור זקן, וכאשר החמור כבר לא עבד במרץ כמו בעבר, החליט בעליו לקבור אותו חי... מה עשה? חפר בור עמוק למדי, הניח את החמור בתחתיתו, ובכוונתו היה להחזיר את העפר לבור באופן שהחמור ייקבר בפנים...

החמור המסכן, שלא ידע מה נגזר עליו, חש שנופלים עליו גרגירי עפר. בתחילה חלשה דעתו, אך אט אט התפכח והחליט להתנער. העפר נפל לתחתית הבור, יצר תלולית קטנה, והחמור עלה עליה, כך בכל פעם שבה שפך הערבי דלי עפר, התנער החמור ועלה על העפר, עד שלבסוף חילץ עצמו מהבור... התברר, שדווקא העפר שהיה אמור לקבורו חיים – הצליח להפוך לגורם להצלתו...

ובכיתי שם בכי רב ועצום... וברוב בכייתי נפל בליבי שאשוב לביתי ואקח לי ללמוד במסירות נפש ויעבור עלי מה! ואכן, כשבאתי לביתי פתחתי ספר, ונפתח לפניי הרא"ש על מסכת מקוואות, ואמרתי: מוכרח אני ללמוד זה הלימוד ולגומרו אפילו במסירות נפש... ואחר שגמרתי זה הלימוד במסירות נפש גדולה – הטעים לי ה' פתאום אור מתוק וטעם נפלא, ונהפך ליבי לאיש אחר, ונכנס בי שוב חמידא דאורייתא, עד שאח"כ יכולתי ללמוד אפילו בבית מלא אנשים המדברים, ולא בלבד אותי. וכתבתי זאת לחזק לבבות דורשי ה', שבאמת אין שום הסתר בעולם, ולא נבראו ההסתרות רק כדי לשברם!" עכ"ל.

גם על המהר"ם שיק זי"ע סיפרו שהיה קשה תפיסה בילדותו, ואפילו לימוד של דף גמרא עלה לו במאמץ בל יתואר, חבריו לעגו לו על כך אך למרות זאת הוא לא התייאש, אהבתו את התורה ותפילותיו להצלחתו בלימוד התורה נשאו פרי, ובכח ההתמדה גבר על כל המכשולים. הוא התמודד בהצלחה, והפך לדמות שהאירה את שמי היהדות.

על אחד מגדולי ישראל שמענו שבילדותו היה מה שמכונה היום 'היפראקטיבי', ולפעמים היה מטפס על עצים ביער בעת הלימוד, בעוד המלמד עומד למטה ומרים אליו ראשו כדי לשאול שאלות, והוא היה עונה מבין הענפים...

נהוג לומר שרק דגים מתים שוחים עם הזרם... דג חי הוא זה השוחה נגד הזרם, והדבר מעיד על חיותו. "שורש נשמתך הוא לא השלווה של היצר הטוב", השיב הרב הוטנר לתלמיד שהתלונן על קשייו, "אלא דווקא מלחמתו של היצר הטוב, ומכתבך היקר והנלבב מעיד כמאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר הטוב".

מתברר שלא המציאות היא היוצאת דופן, אלא הציפיות שלנו הן המטעות אותנו! נדמה לנו שהחיים צריכים להתנהל למישרין, והניסיונות שבדרך הם רק מכשולים מפריעים ומרגיזים שנועדו להטריד... אך כאמור, ההשקפה הנכונה היא הפוכה.

הרב הוטנר כותב (שם) כאמור שהניסיונות והקשיים הם לא רק חלק בלתי נפרד מהחיים, אלא חלק מגורמי הצלחה:

"החכם מכל אדם אמר: 'יש שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה' (משלי כד, טז), והטיפשים חושבים כי כוונתו בדרך רבותא: אע"פ שבע יפול צדיק, מכל מקום הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב, שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך השבע נפילות שלו. 'וירא אלקים את כל

יש לזכור, שזו דרכו של היצר הרע - לייאש את האדם ובכך להעכיר את רוחו ולשבור את ליבו. חבל לו להכשיל את האדם בעבירה אחת קטנה, הוא מחפש שיטה יעילה יותר: גורם לאדם שיתייאש, ואם הצליח – הרי בכך זכה ונעשית מלאכתו מאליה...

זה אחד ההבדלים בין צדיק לרשע: "כי שבע פעמים יפול צדיק וקם" (משלי כד, טז), צדיק נופל שבע פעמים ואינו מתייאש, קם ועומד, וממשיך ללכת, נכשל שוב אבל קם, שוב נכשל ושוב קם, כאותו תינוק הלומד ללכת: הולך ונופל אך קם מיד, ושוב נופל וקם, נופל וקם ואינו מתייאש, עד שלבסוף הולך ואינו נופל! ואילו הרשע ייפול באחת, פעם אחת נופל – וכבר מתייאש...

אין צורך לחשוש מנפילה, אין אדם שמעולם לא מעד, אבל החכם יודע להתחזק ולקום, יודע שהנפילה הזאת תחזק אותו פי כמה.

נתאר לעצמנו אדם ששוכב על הקרקע, רטוב ממים ומלוכלך בבוץ. עובר לידו חברו ושואל בדאגה: "מה קרה? האם אתה פצוע וזקוק לעזרה?"

אך הלה עונה: "לא, ברוך ה' לא נפצעת".

"אז למה הינך ממשיך לשכב ולהתגולל בבוץ?" תמה חברו.

"כי כבר כמה פעמים נפלת", משיב זה, "ואני חושב שכבר לא כדאי לנסות לקום!"...

אין ספק שטענתו מעוררת גיחוך, כל בר דעת יודע שאין זו בושה ליפול ולקום, הבושה היא להישאר מתבוסס בבוץ ולא לקום... אבל מה שברור כל כך במשל, לא תמיד ברור לאדם בחיי היום יום, כאשר יש לו נפילות רוחניות: המעידה עצמה איננה בושה, זו חולשה אנושית מוכרת ומקובלת, אבל מצפים מהאדם שיקום, שיתנער, שיאסוף את השברים – רק לא להתייאש!

העולם מתפעל מאדם שהצליח לטפס אל פסגת הר האוורסט, אבל ברור שלא היה בעולם אדם שכבש הרים גבוהים בלי נפילות בדרך. הדרך אל הפסגה רצופה מעידות, אבל איש אינו נשאר במצב של נפילה, אלא מתעודד, קם וממשיך בדרכו.

ראינו, אם כן, שהנפילה אינה בגדר תקלה או צרה שבאה להכעיס את האדם, אלא להיפך, היא שלב חשוב ונצרך שמאפשר להפיק לקחים, לשאוב כוחות, להבין את הנתונים לעומקם (מה שאין כן בזמן הצלחה, שאז האדם מסונוור

כל אדם עומד פה ושם במשך חייו בניסיונות, חלקם קשים ומאיימים, אך לעולם אין להתייאש. יש להתפלל, ולנסות לחשוב איך אפשר לעבור את הגל הנוכחי בלי לטבוע.

הרב הוטנר ממשיך בדברי העידוד ונוסך בתלמידו טללי תחיה:

"בודאי שהינך נכשל ועומד להיות נכשל, ובכמה מערכות תיפול שדוד. אבל אני מבטיח לך, שלאחר הפסד כל המערכות, תצא מן המלחמה כשזר הניצחון על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שיניך".

זה המהפך המחשבתי שמובא כאן: אילו היה "שבע יפול צדיק" מתאר מקרה שמתרחש מדי פעם, קשה היה להתמודד עם הכישלון הטמון בכל נפילה, כי אכן כישלון הוא. אבל אם זו דרך הצמיחה והשגת המטרה – הרי המבט וההגדרה של מה שנקרא כישלון או הצלחה משתנים מהקצה אל הקצה.

מבט חדש על הכישלונות מלמד שאין לעצור בגללם, וחלילה אין להידרדר בסיבתם. יש להמשיך לצעוד הלאה ללא הרף, כי כל כישלון הוא חלק נוסף בדרך המובילה אל ההצלחה, ואזי מובטח לאדם ששיגי בעזרת ה' את המטרה!

המטבע של היצר: ייאוש

קים מושג הלכתי בקשר להשבת אבדה האומר: "ייאוש שלא מדעת" (בבא מציעא כא, ב). הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע היה מפרש את המושג ואומר (ליקוטי בתר ליקוטי, חלק טו עמ' סא), שמי שמגיע לייאוש – הרי זו הוכחה שאין בו דעת...

בדרך דומה היה מרן ה'חזון איש' זצוק"ל אומר, שדרכו של היצר הרע הוא לייאש את האדם, וכך הוא קונה אותו בייאוש...

"אין ייאוש בעולם כלל וכלל", היה אומר וחוזר ואומר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע (משיבת נפש עמ' ו, ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן יג), "כי צריך כל אחד לדעת שה' יתברך מתפאר אפילו עם הקל שבקלים שבישראל, אפילו פושעי ישראל, כל זמן שישם ישראל נקרא עליו – יש בו התפארות פרטית שה' יתברך מתפאר עמו. על כן אפילו אם קלקל האדם ופגם הרבה מאוד ח"ו – אסור לו לייאש עצמו מה' יתברך, כי עדיין לא פסקה חביבותו בפני ה' יתברך, ועל כן עדיין יכול הוא לשוב..." עכ"ל.

יימנע מלשון הרע ורכילות, הרי הוא עולה בהר'י. כך בכל פעולה ופעולה.

הקושי מרומם את האדם

הקושי בא לרומם את האדם. אתה חש שהניסיונות מאיימים להטביע אותך? דע, לנסותך! המטרה שלהם היא להעלות אותך.

עניין זה רמוז בכך ש"ישראל מונים ללבנה, ועובדי כוכבים – לחמה" (סוכה כט, א). הלבנה מסמלת את כוח ההתחדשות, שהוא סוד נשמות ישראל המתחדשות ומתחזקות תמיד, ואף כי נפלו לאן שנפלו ופגמו מה שפגמו – ממשיכים להתקיים חלקי נפש, רוח ונשמה חדשים שלא נפגמו כלל, ובהם עובדים את הקב"ה ביתר שאת ויתר עוז. זו דרכה של הלבנה שאינה ניצבת לעולם במצב אחד אלא בתהליך תנודתי: הולכת וגדלה, הולכת וקטנה, וגם אחר שנעלמת, שבה ומפציעה שוב. כך היהודי: מטפס ועולה, מטפס ויורד, וגם כאשר נדמה כי שקע בלי שוב, שבה נפשו ומפציעה מבין העבים בכוחות מחודשים ובקבלות טובות לעתיד.

אומות העולם, לעומת זאת, מונות לחמה, וסגולת החמה שהיא ניצבת תמיד במעמד אחד, מה שהיה הוא שיהיה, ואין מקום לשינויים כלל. כן הגוי אשר לא מורע היהודים, נפשו הבהמית, זו שעמה נולד, מלווה אותו לאורך כל חייו, כשכל נפילה וירידה מוסרית חוקקות בו את רישומן ומורידות אותו לעפר.

ברוך אשר בחר בנו מכל העמים!

ודאי שנושא זה הנוגע לערך ודימוי עצמי, רחב מאוד, תם ולא נשלם, אך מכל מקום נגענו בנקודה מרכזית בעניין יסודי וחשוב זה, למען דעת ולהשכיל כיצד להביט אל נכון על עצמנו, וממילא נראה את העולם שסביבנו - על כל רבדיו – במבט מואר וטוב יותר.

דברי תורה אילו נכתבו לעילוי נשמת כל נשמות ישראל שאין מי

שינציח את זכרם

ת.נ.צ.ב.ה.

ואינו מסוגל לראות נכוחה...), ואז הוא מזנק למקום גבוה יותר.

יהודי הוא זה שעומד בניסיונות!

באחת מנסיעותיו של מרן ה'חפץ חיים' זצוק"ל ברכבת, התאספו היהודים כהרגלם להקביל את פניו.

פתח ה'חפץ חיים' ואמר להם דברי חיזוק: "כיצד לדעתכם צריך יהודי להיראות? יהיו שיאמרו כי יהודי הוא מי שקם בבוקר, הולך להתפלל שחרית, ואחרי התפילה נשאר ללמוד משניות, יהיו שיאמרו כי יהודי הוא זה שהולך לעבודה ונזהר שם מגזל, ריבית ושאר עבירות. אחרים יאמרו כי יהודי הוא מי ששב מהעבודה לביתו ומיד הולך לבית המדרש ללמוד שני דפי גמרא".

"ואילו אני אומר לכם" – סיים ה'חפץ חיים' – "כי יהודי הוא זה שעומד בניסיונות!" ('הח"ח חייו ופעלו').

התכלית – עמידה בניסיון

האדם במהלך חייו ניצב מול שני 'הרים': ההר הראשון הוא – "מי יעלה בהר ה'" (תהילים כד, ג), וההר השני – היצר הרע, שעליו אומרת הגמרא (סוכה נב, א) שהוא דומה להר גבוה.

זהו שאומר דוד המלך ע"ה בתהילים (קכא, א): "אשא עיני אל ההרים", יהודי נמצא תמיד בין שני ההרים הללו, הר ה' מחד ולהבדיל ההר של היצר הרע מאידך. הוא יכול לטפס על ההר הראשון, להעפיל ולעלות בהר ה', אך חלילה עלול לעלות על ההר השני.

מהו תפקידו בעולם?

כך כותב ה'מסילת ישרים' (פרק א): "עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד את ה' ולעמוד בניסיון". זו תכלית האדם בעולם הזה - העמידה בניסיונות.

בכל יום ויום ניצב כל יהודי בפני מאות ניסיונות. כיצד תיראה קריאת שמע שלו בבוקר, איך תיראה התפילה שלו. כיצד תיראה כל ברכה וברכה שהוא מברך. בכל פעולה ופעולה שעושה האדם במהלך יומו, הוא ניצב בפני שני ההרים – הר ה' או ההר הגבוה של היצר הרע. אפילו כאשר הוא משוחח שיחת רעים עם חברו, עליו להתבונן כיצד ייראה הדיבור שלו. אם ידבר דיבורים אסורים נגד רצון ה', הרי הוא בהר השני, בידי של היצר הרע, ואם יקפיד על סגנון דיבורו,